

JAARVERSLAG REGIEBUREAU POP 2015

23 mei 2016

Inhoud

Voorwoord	1
1. Leeswijzer	2
2. Programmamanagement POP2 en POP3	3
2.1 Programmabegeleiding en -toezicht	3
2.2 Implementatie en uitvoering POP3	5
2.3 Financiële planning en control	6
2.4 EU-aangelegenheden	9
3. Monitoring en evaluatie	12
3.1 Jaarverslag over de uitvoering 2014	12
3.2 Samenvattend Verslag 2014	13
3.3 Evaluatie tijdens de uitvoering	13
3.4 Ex-post evaluatie POP2	14
4. Network Support Unit en communicatie	15
4.1 De Network Support Unit	15
4.2 Communicatie	15
4.3 Websites	16
4.4 Algemene bijeenkomsten en activiteiten	16
4.5 Europese bijeenkomsten	18
4.6 EIP-Agri/innovatie in de landbouw	18
4.7 LEADER	20
5. Organisatie	21
5.1 Personeel en formatie	21
5.2 Bedrijfsvoering	21
5.3 Facilitair	21
5.4 Financieel	21
Bijlage 1: Samenstelling Comité van Toezicht POP NL in 2015	22
Bijlage 2: Personeel Regiebureau POP in 2015	23

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2015 van het Regiebureau Plattelandsontwikkelingsprogramma (Regiebureau POP). Het doel van dit jaarverslag is: verantwoording afleggen over de in 2015 door het Regiebureau verrichte werkzaamheden. In het jaarverslag zijn deze op hoofdlijnen beschreven.

Het Regiebureau POP is een gezamenlijke programmadirectie van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en de twaalf provincies. Sinds 2015 maakt de Network Support Unit van het Netwerk Platteland onderdeel uit van het Regiebureau POP. In de periode van het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) periode bestaat het Regiebureau POP dus uit twee teams: een Programmateam en een Netwerkteam. Die combinatie biedt grote meerwaarde. Het programmamanagement van het POP en de netwerkactiviteiten kunnen elkaars werk versterken. Dat is al op te maken uit dit jaarverslag.

Voor het Regiebureau POP is 2015 een bijzonder jaar geweest met twee belangrijke mijlpalen. Het POP2 is financieel afgerond. In december 2015 hebben de laatste betalingen plaatsgevonden. We zijn er goeddeels in geslaagd om tot een volledige realisatie van het beschikbare EU-budget te komen. De tweede mijlpaal is de goedkeuring door de Europese Commissie van het POP3 op 13 februari 2015. Daarmee kon echt met de uitvoering van het programma worden begonnen. Op 30 april heeft een goed bezochte startbijeenkomst plaatsgevonden om dit te markeren.

Het derde Plattelandsontwikkelingsprogramma loopt tot aan 2021, met een uitloop tot 2023. De belangrijkste rol bij de uitvoering wordt gespeeld door de twaalf provincies. Voor het grootste deel van de maatregelen in POP3 doen zij de openstellingen. Samen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het Regiebureau POP zal hard gewerkt worden om tot een volledige besteding van het beschikbare EU-budget te komen.

Janny Gooijer
Directeur Regiebureau POP

1. Leeswijzer

In deze leeswijzer wordt de opbouw van het Jaarverslag aangegeven. Deze opbouw sluit aan bij de indeling van het werkplan 2015.

In hoofdstuk 2 wordt verslag gedaan van het programmamanagement van POP2 en POP3. Hieronder vallen het programmabeheer en programmatoezicht, financiën en EU-aangelegenheden. In dit hoofdstuk is ook een beschrijving opgenomen van de werkzaamheden rond de implementatie en uitvoering van POP3.

In hoofdstuk 3 worden de voornaamste werkzaamheden op het terrein van monitoring en evaluatie beschreven. Hierbij is onderscheid gemaakt in de activiteiten voor POP2 en voor POP3.

In hoofdstuk 4 worden de werkzaamheden van de Network Support Unit in 2015 beschreven. De communicatie-activiteiten van gehele Regiebureau POP maken ook onderdeel uit van dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 5 geeft beknopte informatie over personele- en managementaangelegenheden in 2015.

De samenstelling van het Nederlandse Comité van Toezicht POP3 (CvT) en de personele bezetting van het Regiebureau POP in 2015 zijn als bijlagen opgenomen.

2. Programmamanagement POP2 en POP3

In dit hoofdstuk worden de werkzaamheden op het gebied van programmabegeleiding en programmatoezicht, planning en control, EU-aangelegenheden en uitvoering POP3 beschreven.

2.1 Programmabegeleiding en -toezicht

2.1.1 Overlegstructuur

Voor taken op het gebied van inhoudelijke programmabegeleiding organiseert of faciliteert het Regiebureau POP verschillende overleggen. Naast het door de EU voorgeschreven Comité van Toezicht POP NL (CvT) zijn dat het Twaalf Provinciën Overleg (TPO), het POP-coördinatie-overleg EZ, het Begeleidingsteam POP (B-team POP), het Landsdelig Bestuurlijk overleg (LB-POP) (2x per jaar), ad hoc Bestuurlijk Overleg, het uitvoeringsoverleg met het Betaalorgaan en het financieel voortgangsoverleg met regelingseigenaren en het Betaalorgaan.

Comité van Toezicht POP NL

Het Comité van Toezicht POP NL is een door de EU voorgeschreven overlegorgaan, bestaande uit vertegenwoordigers van alle relevante actoren in het landelijk gebied, met als taak de begeleiding van en advisering over de uitvoering van het POP in Nederland. Vanwege de overgang van POP2 naar POP3 is op 9 februari 2015 een besluit gepubliceerd (Regeling uitvoering ELFPO programmaperiode 2014 – 2020), waarmee onder meer de samenstelling van het CvT voor de nieuwe programmaperiode is vastgelegd. Evenals het CvT in de vorige periode kent het CvT POP 2014 – 2020 stemgerechtigde leden (Rijk en provincies) en adviserende leden (VNG, UvW, vertegenwoordigers van sociale en economische partners, natuur en milieuorganisaties, landbouworganisaties en de Europese Commissie). Het secretariaat is opnieuw belegd bij het Regiebureau POP. Een groot verschil tussen de samenstelling van het CvT POP2 en het CvT POP3 is de keuze van EZ en de provincies om in het CvT POP3 niet langer bestuurders te laten benoemen (Staatssecretaris en Gedeputeerden), maar ambtelijke vertegenwoordigers.

Het CvT heeft in 2015 drie maal vergaderd, te weten in maart (laatste bijeenkomst in CvT POP2 samenstelling), juni en december. Tijdens de vergadering van 2 maart 2015 is onder meer gesproken over de financiële voortgang POP2 en de stand van zaken rond de opstart van POP3. Daarnaast is aandacht besteed aan de selectiecriteria die bij de selectie van POP3 projecten gehanteerd moeten worden. Ook is gesproken over de doelstellingen van de Network Support Unit (NSU) van het Netwerk Platteland. Tot slot is gepast stilgestaan bij het feit dat de bijeenkomst de laatste bijeenkomst van het CvT POP2 was.

De vergadering van 24 juni 2015 stond in het teken van kennismaking en het vaststellen van een reglement van orde. In het overleg is zowel over de afronding van POP2 (financieel, Jaarverslag over de uitvoering 2014, laatste notificatie POP2) als de implementatie van POP3 (LEADER, selectiecriteria, GMI, Netwerk Platteland) gesproken. Voorts is het eerste voorstel tot aanpassing van het POP3 besproken. Het aanpassingsvoorstel omvatte met name doorvoering van het werken met collectief agrarisch natuurbeheer, toevoeging van extra middelen aan het programma (afkomstig van overheveling uit eerste pijler) en daarmee samenhangende aanpassingen (knelssectoren regelingen, extra water maatregelen) en enkele aanpassingen vanwege geconstateerde onjuistheden. Het CvT heeft in een schriftelijke ronde over de stukken, volgend op de vergadering van 24 juni een reactie op de aanpassingsvoorstellen kunnen geven.

In de vergadering van 1 december 2015 is aandacht besteed aan zowel POP2 als POP3. Wat betreft POP2 is gesproken over de financiële uitputting, de stand van zaken met betrekking tot de laatste notificatie en de aanbesteding voor het uitvoeren van de ex post evaluatie POP2. Met betrekking tot POP3 is een nadere toelichting gegeven op de ingediende notificatie, de regeling BMI en de stand van zaken met betrekking tot het Europees Innovatie Platform (EIP). Het onderwerp 'selectiecriteria' is opnieuw als aandachtspunt door de Commissievertegenwoordiging naar voren gebracht.

Twaalf Provinciën Overleg

In het Twaalf Provinciën Overleg worden beleidsmatige en uitvoeringstechnische zaken besproken, die verband houden met de implementatie en uitvoering van POP2 en POP3. Daarnaast heeft het TPO een rol in de voorbereiding van de vergaderingen van het CvT. De concept vergaderstukken van het CvT worden hier besproken. Deelnemers aan het TPO zijn de provinciale POP-coördinatoren, EZ en vertegenwoordigers van RVO.nl. Het voorzitterschap wordt bekleed door één van de provinciale POP-coördinatoren. Het Regiebureau POP verzorgt het secretariaat.

Het TPO heeft in 2015 zevenmaal vergaderd. Belangrijkste bespreekpunten: de financiële stand van zaken/realisatie van de ELFPO-middelen, juridische interpretaties en ontwikkelingen in het kader van de nieuwe programmaperiode (POP3, partnerschapscontract), inclusief de overgang van POP2 naar POP3, communicatieactiviteiten (waaronder bijdragen aan de Europa Kijkdagen), monitoring en evaluatie POP2 (met name: Jaarverslag over de uitvoering 2014), voorbereiding vergaderstukken ten behoeve van het CvT en de werkwijze bij LEADER in de nieuwe programmaperiode.

POP-coördinatieoverleg EZ

Het POP-coördinatieoverleg EZ is in 2009 ingesteld als een intern overleg van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Het voorzitterschap is belegd bij een MT-lid van de Directie Europees Landbouw- en Visserijbeleid en Voedselzekerheid (DG AGRO/ELVV). Alle bij het POP betrokken EZ-directies zijn vertegenwoordigd. Het secretariaat van het overleg wordt gevoerd door het Regiebureau POP. Het coördinatieoverleg heeft in 2015 driemaal vergaderd (februari, juni en november). Voornaamste bespreekpunten waren de ontwikkelingen rond POP3, financiële voortgang POP2, resultaten van audits/foutenpercentage POP en de voorbereiding van de stukken voor het CvT.

Begeleidingsteam POP

Het Begeleidingsteam POP (B-team POP) geeft advies over interpretatiekwesties inzake de EU-conformiteit van voorgestelde werkwijzen en van de uitleg van EU-regelgeving. In het B-team POP zitten vertegenwoordigers van (beleids)directies van EZ, provincies (landsdelige vertegenwoordiging) en het Betaalorgaan. Het voorzitterschap wordt bekleed door een vertegenwoordiger van de directie ELVV van EZ. Het Regiebureau POP voert het secretariaat.

Het B-team POP heeft in 2015 tienmaal fysiek vergaderd, daarnaast zijn er twee bijeenkomsten geweest specifiek gericht op uit audits gebleken EU-conformiteitsrisico's ('nota EU-conformiteit'). Belangrijke aandachtspunten waren resultaten audits en het actieplan verminderen foutenpercentage. Inhoudelijk is vooral gesproken over de werkwijze onder POP3. In dat kader is onder meer gesproken over de werkwijze toekenning nationale overheidsfinanciering, de problematiek van de waardedaling van grond, huurkoop, loonkosten, programmatische aanvragen, tendering, niet productieve investeringen/toepassingsbereik, werken met uitvoeringsovereenkomsten en werkwijze bepaling redelijkheid van kosten.

Financieel voor- en najaarsoverleg

Tweemaal per jaar vindt bij de POP2-budgethouders visitatie plaats over de stand van zaken van de realisatie van de ELFPO-budgetten. Zie ook paragraaf 2.2.

Overleg met Betaalorgaan

Regelmatig voert het Regiebureau POP overleg met het Betaalorgaan over de zaken die van belang zijn voor de uitvoering van het programma. Bespreekpunten waren onder meer de stand van zaken financiën (ontschotting, gang van zaken overcommitting, voorstel decommitting, gegevens SAS), controles, audits en jaarverslag.

2.1.2 Programmawijziging

Een programmawijziging of notificatie is een aanpassing van het programma, die weliswaar moet worden gemeld, maar waarvoor geen nieuwe beschikking van de Europese Commissie nodig is. In 2015 zijn twee notificatievoorstellen POP2 bij de Europese Commissie ingediend.

Notificatie 2015-1 is op 26 maart 2015 bij de Europese Commissie ingediend. De notificatie betrof financiële aanpassingen gericht op totale uitputting van het programma. Wijzigingen zijn doorgevoerd in de maatregelfiches 121HC, 124/124HC, 125, 212, 214/2124HC, 216/216HC, 311HC, 321HC, en 323HC. Op basis daarvan zijn de financiële tabellen aangepast. Daarnaast is een wijziging doorgevoerd in hoofdstuk 11 van het POP hoofddocument (aanpassingen naar aanleiding van reorganisaties bij het Rijk). De notificatie is op 3 juli door de Commissie geaccepteerd.

Notificatie 2015-2 betrof eveneens financiële verschuivingen gericht op het bereiken van totale uitputting van het totale ELFPO-budget. Dit voorstel is op 29 september ingediend en op 27 november door de Commissie aanvaard.

Op 28 augustus is de eerste notificatie van POP3 ingediend. Deze notificatie is door de Europese Commissie aanvaard op 8 januari 2016. De belangrijkste wijzigingen betreffen:

1. Aanpassen van het maatregelfiche agrarisch natuur- en landschapsbeheer aan het "Collectief agrarisch natuurbeheer"
2. Inzet overhevelingsmiddelen van 31,5 miljoen euro per jaar afkomstig van de eerste pijler
3. Overige wijzigingen, zoals het aanpassen van de definitie van het programmagebied en opnemen van de optie vereenvoudigde loonkosten.

2.1.3 Helpdeskfunctie

Regelingseigenaren en het Betaalorgaan leggen het Regiebureau POP regelmatig vragen voor over interpretaties en werkwijze bij de uitvoering van POP. Indien nodig worden deze vragen doorgeleid naar het B-team POP.

Daarnaast stellen consultants, projectaanvragers in spé en belangstellenden het Regiebureau POP (algemene) vragen over het POP en de subsidiemogelijkheden die het programma biedt. Het Regiebureau POP streeft naar een snelle en adequate afhandeling van alle vragen en verzoeken.

2.2 Implementatie en uitvoering POP3

In het kader van de implementatie POP3 zijn er in 2015 verschillende werkgroepen actief geweest om het POP3 programma 'werkend' te krijgen. Hierdoor zijn landelijke standaarden voor de provincies ontwikkeld. Ook zijn onderlinge afspraken gemaakt voor gezamenlijke kaders, werkwijzen en systemen. In 2015 waren deze werkgroepen onderdeel van het

Project Implementatie POP3. Het Regiebureau POP heeft de projectleider POP3 implementatie geleverd en was in alle werkgroepen actief (als voorzitter, secretaris en/of lid). Het in 2014 gestarte implementatietraject POP3 is in 2015 grotendeels afgerond en heeft per werkgroep de volgende resultaten opgeleverd.

Werkgroep Handboek AO

De werkgroep Handboek AO heeft in 2015 gewerkt aan het handboek Administratieve Organisatie waarin processen van de managementautoriteit worden beschreven die nodig zijn voor de coördinatie van het POP. Naar verwachting zal dit handboek medio 2016 worden vastgesteld.

Werkgroep Modelregeling

De werkgroep Modelregeling heeft in 2015 de volgende producten opgeleverd:

- Provinciale modelverordening POP3, vastgesteld door LB-POP,
- Handreiking voor openstellingsbesluiten,
- Voorstel voor selectiecriteria per maatregel ten behoeve van CvT van juni 2015,
- Concept beleidsregels sancties niet grondgebonden maatregelen.

Werkgroep Monitoring en Evaluatie

De werkgroep Monitoring en Evaluatie heeft eind 2015 het handboek M&E POP3 opgeleverd. Dit handboek zal in de komende jaren verder worden ontwikkeld op basis van de monitoring van het programma.

Werkgroep implementatie LEADER

Onder leiding van de werkgroep implementatie LEADER hebben alle 12 provincies ingestemd met de aanwijzing van een adviescommissie voor de selectie van LEADER-projecten. Alle lokale ontwikkelingsstrategieën (LOS'sen) zijn beoordeeld door deze commissie. Op basis van de opmerkingen zijn de strategieën verbeterd. De adviescommissie heeft in september positief advies gegeven over alle LOS'sen aan de provincies.

Knelpunten in de voortgang POP3

In september 2015 heeft een ad hoc bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen EZ en de landsdelig vertegenwoordigde provincies over knelpunten in de voortgang van POP3. Dit heeft geleid tot instelling van een aantal werkgroepen. Begin januari 2016 hebben de werkgroepen hun oplossingsvoorstellen voorgelegd aan het bestuurlijk overleg:

- De werkgroep Uitvoeringskosten heeft verschillende voorstellen gedaan om de uitvoeringskosten van RVO.nl en de provincies transparant te maken, zodat dit komende twee jaren kan worden gemonitord. Bovendien zijn afspraken gemaakt om een deel van de kosten te financieren uit Technische Bijstand en resterende provinciale middelen.
- De werkgroep Jonge boeren heeft een voorstel gemaakt voor een uniforme regeling jonge boeren met een beperkte investeringslijst voor de eerste openstelling in 2016.
- De werkgroep Water heeft een voorstel gedaan die heeft geleid tot aanpassing van het POP. Daarnaast is er duidelijkheid gekregen van de Europese Commissie over de inpasbaarheid van verschillende waterprojecten onder de maatregel niet-productieve investeringen.

2.3. Financiële planning en control

De financiële missie van het Regiebureau POP is: via een vlekkeloos parcours sturen op volledige realisatie van het programmabudget. Naarmate de einddatum in zicht komt, wordt dit steeds belangrijker. Daarbij is financiële planning en control een belangrijk instrument. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste werkzaamheden in 2015 op dit terrein beschreven.

2.3.1 Financiën 2015

In 2015 heeft Nederland zowel op POP2 als op POP3 gedeclareerd bij de EU.

POP2

Nederland heeft voor de periode 2007 tot en met 2013 in totaal een bedrag van 593 miljoen euro beschikbaar. Het budget dat in een bepaald jaar ('jaar N') beschikbaar komt, moet op basis van de N+2-regel in de POP-verordening uiterlijk twee jaar later zijn betaald aan de eindbegunstigden en gedeclareerd bij de EU. 2015 was het laatste jaar van POP2; eind december 2015 konden de laatste uitbetalingen POP2 plaatsvinden.

Per 31 december 2015 is in totaal ca. 592 miljoen euro aan ELFPO-middelen uitbetaald en gedeclareerd en is het financiële beeld van de ELFPO-realisatie per as als volgt:

POP2 Budget versus realisatie tot en met 2015

	Beschikbaar van 2007 tot en met 2013	Realisatie tot en met 31-12 2015	
	In mln. euro's	In mln. euro's	%
As 1 Versterking concurrentievermogen land- en bosbouwsector	164	164	100
As 2 Verbetering milieu en platteland	221	221	100
As 3 Leefbaarheid en diversificatie	148	147,4	99,6
As 4 Uitvoeren Leadersaanpak	57,3	56,6	98,8
Technische bijstand	2,7	2,7	100
Totaal	593	591,7	99,8

Met deze realisatie heeft de lidstaat NL nagenoeg alle beschikbare ELFPO-middelen bij de EU kunnen declareren. De finale afrekening van de POP2 periode 2007-2013 zal in 2016 plaatsvinden, na indiening van de laatste (financiële) stukken in juni 2016.

POP3

Voor de periode 2014 tot en met 2020 heeft Nederland in totaal een bedrag van 765 miljoen euro beschikbaar. In de POP3 periode is de N+3 regel van toepassing, hetgeen betekent dat het beschikbare budget 2014 (86 miljoen euro) uiterlijk eind 2017 moet zijn betaald aan eindbegunstigden en gedeclareerd bij de EU. In 2015 is er onder het POP3 voor het eerst gedeclareerd bij de EU. Het ging hierbij in totaal 32,5 miljoen euro. Het grootste deel betrof de agromilieu- en klimaatsteun (maatregel 10): 29 miljoen euro. Het overige bedrag had betrekking op de brede weersverzekering (maatregel 17).

2.2.2 Financiële rapportages

Tijdens de looptijd van het POP2 en POP3 wordt tweemaal per jaar (op 31 januari en 31 juli/augustus) aan de Europese Commissie gerapporteerd over de kwartaalbedragen die Nederland verwacht te declareren. Ook moeten voor de daaropvolgende twee jaren van de POP-periodes ramingen worden verstrekt. In 2015 zijn voor zowel POP2 als POP3 genoemde ramingsrapportages opgesteld. Het Regiebureau POP heeft het aanleveren van de benodigde gegevens aan de Europese Commissie gecoördineerd en voorbereid.

2.2.3 Financieel voor- en najaarsoverleg

Het is belangrijk dat bij signalen over stagnatie in de financiële realisatie zo snel mogelijk maatregelen worden getroffen. Daarom maakt het Regiebureau POP sinds 2009 tweemaal per

jaar een grondige analyse van de financiële voortgang van het programma. Met alle budgethouders (provincies, EZ), in aanwezigheid van het Betaalorgaan, worden de stand van de betalingen, de verplichtingen en de verwachtingen van het verloop hiervan doorgenomen.

Op basis van het totaalbeeld dat daaruit ontstaat, wordt zo nodig een voorstel aan het CvT gedaan voor budgetverschuiving dan wel inhoudelijke aanpassing van het POP. Ook in 2015 heeft de visitatie in het voorjaar plaatsgevonden en is naar aanleiding daarvan een aanpassingsvoorstel gedaan. In het najaar is de visitatie achterwege gebleven vanwege het naderende einde van het POP2 en de onmogelijkheid om nog aanpassingen te doen. Gedurende het gehele jaar heeft het Regiebureau POP intensief contact met RVO.nl onderhouden in de vorm van het wekelijks opstellen van uitputtingsoverzichten en overleg over de voortgang van de afhandeling van POP2 projecten.

Met betrekking tot POP3 hebben er in 2015 geen visitaties plaatsgevonden vanwege de opstartactiviteiten van het programma in genoemd jaar.

Aanpassingen in 2015

In 2010 heeft het CvT ingestemd met een procedurevoorstel van het Regiebureau POP om snel te kunnen ingrijpen bij een dreigende onderbesteding van Europese middelen.

Op basis van dit voorstel zijn in 2015 de volgende aanpassingen van het POP2 voorgesteld:

- verschuiving van middelen binnen de assen, te weten:
  - * binnen as 1 van maatregel 124 naar maatregel 125
  - * binnen as 2 van maatregel 212/214 naar 216
  - * binnen as 3 van maatregel 321HC/323HC naar 311HC
- verschuiving van middelen tussen de assen, te weten:
  - * van as 1 naar as 2 (van maatregel 121HC/124HC naar maatregel 214HC)
  - * van as 3 naar as 2 (van maatregel 321HC naar maatregel 216HC)

Na accordering, respectievelijk mandatering door het CvT zijn de aanpassingen in maart 2015 ter goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie in notificatie 2015-1.

In september 2015 zijn de laatste aanpassingen van het POP2 gedaan in notificatie 2015-2. Deze aanpassingen waren:

- verschuiving van middelen binnen de assen, te weten:
  - *binnen as 1 van maatregel 121 naar maatregel 124
  - *binnen as 2 van maatregel 214HC naar maatregel 216HC
  - *binnen as 3 van maatregel 311 naar maatregel 312/313/321/322
  - *binnen as 4 van maatregel 412/421/431 naar maatregel 413
- verschuiving van middelen tussen de assen, te weten:
  - *van as 1 naar as 2 (van maatregel 124HC naar maatregel 216HC)
  - *van as 3 naar as 2 (van maatregel 311HC/321HC/323HC naar maatregel 216HC)
  - *van as 4 naar as 3 (van maatregel 421 naar maatregel 321)
  - *van as 5 naar as 3 (van maatregel 511 naar maatregel 323)

2.2.4 Budgetbrief

Het Regiebureau POP stelt jaarlijks in het eerste kwartaal de zogeheten budgetbrief op, waarin per regelingseigenaar (provincie of EZ) en per maatregel het beschikbare EU-budget wordt aangegeven. Deze gegevens worden vastgelegd in de financiële systemen van het Betaalorgaan. De brieven zijn in maart 2015 naar de regelingseigenaren verstuurd.

2.4 EU-aangelegenheden

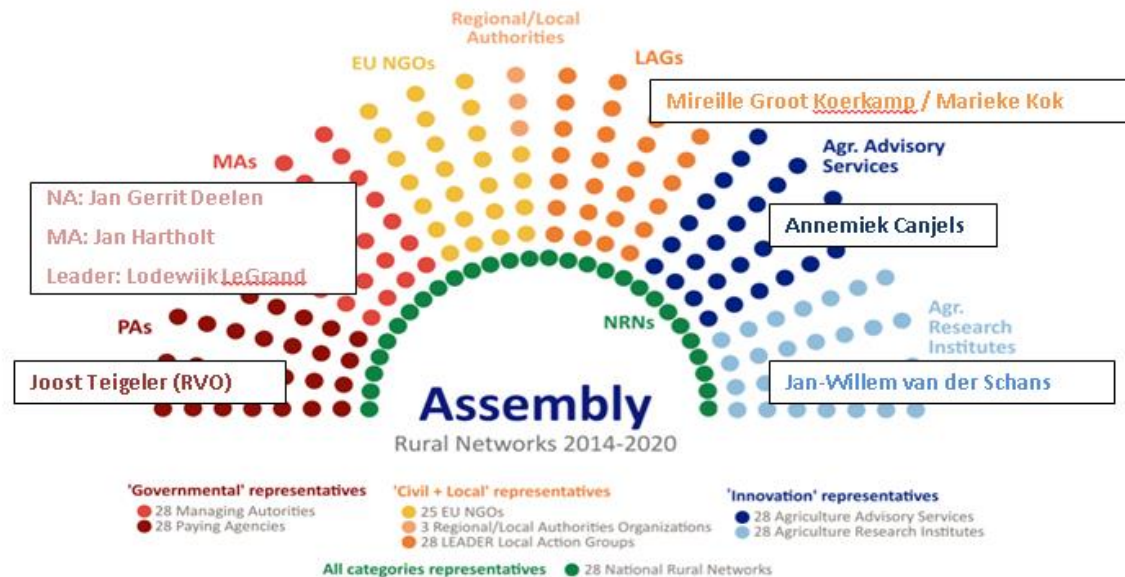
Het Regiebureau POP zorgde ook in 2015 voor de deelname aan verschillende reguliere EU-overlegorganen. De meeste bijeenkomsten hadden betrekking op POP3. Voor POP2 was een bijeenkomst (oktober 2015) belegd over de afsluiting van het POP2 programma eind 2015 en de finale afrekening van het POP2-programma in 2016.

Het Regiebureau POP is lid van het Rural Development Committee (RDC), het Europese beheercomité voor POP, en agendalid van het Comité voor de Landbouwfondsen. Het RDC adviseert over zaken die verband houden met de uitvoering van het programma. In 2015 heeft het RDC in totaal acht keer vergaderd. Enkele keren betrof het een gecombineerde vergadering met het STAR-comité. Het STAR-comité is het inhoudelijke adviesorgaan van de Europese Commissie voor plattelandsaangelegenheden voor de programmaperiode 2014-2020. Het Regiebureau POP coördineert de nationale voorbereiding van de vergaderingen. Besprekpunten in 2015 waren met name de overgang naar POP3 en de verordeningen behorende bij afsluiting van POP2 en de start van POP3.

Naast ad hoc overleg met de Landendesk Nederland van DG AGRI vindt eenmaal per jaar het formele overleg ex art. 83 Vo. (EG) nr. 1698/2005 met het Directoraat-Generaal Agri en Plattelandsontwikkeling van de Europese Commissie (EC) plaats. Het Regiebureau POP is als uitvoerend Managing Authority eerste aanspreekpunt voor de Landendesk. Goede contacten met de Commissie zijn van belang voor een efficiënte, effectieve en EU-conforme implementatie van POP3 en het snel en probleemloos doorvoeren van notificaties en wijzigingen.

Ook in 2015 werd de coördinatie en het toegangsbeheer van SFC2007 door het Regiebureau POP verzorgd. SFC staat voor "System for Fund Management in the European Community". SFC2007 is het digitale programma waarmee de lidstaten en de Commissie met elkaar communiceren.

De Europese Commissie heeft voor de ondersteuning van het Europese Netwerk voor Plattelandsontwikkeling in de periode 2014–2020 een organisatiestructuur opgezet. Hieraan nemen de 28 lidstaten en een aantal Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's) deel.

In het diagram is de NL vertegenwoordiging aangegeven. Het geheel, de Assembly, komt één keer per jaar bij elkaar om de doelen voor de komende periode te bespreken en vast te stellen. Uit de Assembly is een Stuurgroep samengesteld die 3 keer per jaar bij elkaar komt om de voortgang te bezien, om goede praktijken te delen en knelpunten weg te nemen.

Het Europese netwerk wordt ondersteund door het Contactpoint European Network for Rural Development (ENRD). De ENRD en het Servicepoint "Europees Innovatie Partnerschap Agri" (EIP-Agri) verzorgen een scala aan activiteiten in de vorm van Thema- en Focusgroepen. Voor deze groepen en bijeenkomsten is deelname vaak open en wordt het Nationale Netwerk bij de werving ingeschakeld.

Door het Regiebureau POP is deelgenomen aan de Algemene Vergadering, de Stuurgroep, de vaste "Expert Group on Monitoring & Evaluation" (zie paragraaf 3.3.3) en de vaste Subgroep Innovatie (EIP-AGRI). De Algemene Vergaderingen vonden in 2015 plaats in Brussel, op 25 januari en 26 november. In de eerste vergadering stonden met name de voorgestelde werkzaamheden van de ENRD en de organisatie van het werk centraal. Op de website van de ENRD zijn de agenda's en verslagen van de bijeenkomsten te vinden.

Wat betreft de Subgroep Innovatie wordt geschakeld met de Strategische Werkgroep SCAR AKIS (adviesgroep Agriculture Knowledge & Innovation Systems voor de Standing Committee Agriculture Research), die verbonden is aan het Europese onderzoeksprogramma voor Kennis & Innovatie Horizon 2020. De Subgroep Innovatie kwam in 2015 in Brussel twee keer bij elkaar om te spreken over uiteenlopende aspecten van de inrichting en voortgang van het instrument EIP-Agri, over wenselijke verdiepingsthema's voor de EIP-focusgroepen en over de keuze van onderwerpen voor themagroepen, workshops en seminars voor de bredere achterban.

Het Netwerkteam is nauw verbonden met de ENRD. Dit is het uitvoeringsorgaan van de Europese Commissie dat de verbinding legt tussen alle plattelandsnetwerken in de lidstaten en dat de gezamenlijke strategische agenda vormgeeft. Op 12 en 13 mei is onder andere door

twee personen deelgenomen aan een workshop voor de nationale plattelandsnetwerken, georganiseerd door de ENRD en het Servicepoint EIP-Agri. De bijeenkomst werd gehouden in Riga. Er is gesproken over de actieplannen van de NSU's (zie hoofdstuk 4), het opbouwen en onderhouden van netwerken, Self-assessment van de actieplannen en een aantal inhoudelijke thema's. Ook heeft het uitwisselen van ervaringen met andere lidstaten veel informatie opgeleverd.

3. Monitoring en evaluatie

3.1 Jaarverslag over de uitvoering 2014

Iedere lidstaat moet jaarlijks, uiterlijk op 30 juni, een verslag over de uitvoering van POP2 in het voorgaande kalenderjaar indienen bij de Europese Commissie. Het Jaarverslag wordt opgesteld door het Regiebureau POP, op basis van gegevens van RvO.nl, provincies en beleidsdirecties van EZ. Verder wordt gebruik gemaakt van andere rapportages die een bijdrage kunnen leveren aan de beoordeling van de ontwikkelingen op het Nederlandse platteland en daarmee van de resultaten van het POP. Voorbeelden daarvan zijn de Balans voor de Leefomgeving (voorheen Natuurbalans en Milieubalans), de landbouwelling en rapporten van de regionale Rekenkamers. Het Jaarverslag 2014 is op 28 juni 2015 ingediend bij de Europese Commissie.

De Europese Commissie heeft over het Jaarverslag negen vragen gesteld. Deels hebben deze geleid tot aanpassing van enkele cijfers in de tabellen, deels is een toelichting en aanvullende informatie geleverd. De vragen zijn op 12 oktober 2015 beantwoord, waarna de EC op 9 november 2015 definitief heeft ingestemd met het Jaarverslag 2014.

Belangrijke punten uit het Jaarverslag over de uitvoering 2014:

- De budgetrealisatie tot en met december 2014 (= gedeclareerd ELFPO-bedrag in vergelijking met het ELFPO-budget voor de **gehele** programmaperiode) bleef achter. De stand van zaken t/m 2014 was als volgt:

	Realisatie t/m 2014 incl. Health Check
As 1	81 %
As 2	99 %
As 3	89 %
As 4	88 %

Voor het volledige beschikbare budget zijn verplichtingen aangegaan. De verplichtingen zouden uiterlijk medio 2015 tot uitbetaling moeten komen. Zorgpunt was of de aangegane verplichtingen tijdig tot betaling zullen komen.

- Wat betreft de outputindicatoren was het beeld gemengd. Er zijn maatregelen die achter blijven bij de streefcijfers. Bij veel maatregelen worden de streefcijfers echter ruim gehaald. In 2015 zou het aantal begunstigen/acties nog maar beperkt toenemen, omdat immers het volledige budget verplicht is. De in het Jaarverslag 2014 geschetste situatie komt dus ongeveer overeen met de eindsituatie. De definitieve situatie zal zichtbaar worden in het laatste Jaarverslag van POP2 dat volgend jaar verschijnt en in de in 2016 uit te voeren Ex-post evaluatie.
- In As 1 is het aantal gesteunde acties en bedrijven toegenomen tot bijna 74% van de streefwaarde, maar het totale investeringsvolume komt nog niet verder dan 48% van de streefwaarden. Voor As 2 geldt dat de output van maatregel 221 nog altijd achterblijft. Bij maatregel 214 is het aantal contracten in 2014 beperkt toegenomen (tot 53% van de streefwaarde), de gesteunde oppervlakte is echter aanzienlijk boven de streefwaarde: 236%. De output van de As 3 maatregelen is over de gehele linie beter dan de streefcijfers. Het totale investeringsvolume blijft wel ver achter bij de verwachtingen. Voor as 4 geldt dat voor maatregel 421 (Uitvoering van samenwerkingsprojecten) en 431 (Beheer van de plaatselijke groep) de realisatie achterblijft bij de streefcijfers. Bij de overige indicatoren (bijvoorbeeld het totale oppervlakte en het totale inwonertal bij maatregel 411) zijn de streefwaarden ruimschoots gehaald.

Het formele jaarlijkse overleg met de Europese Commissie over het jaarverslag heeft door de drukte rond de goedkeuring van POP3 uiteindelijk in 2016 plaatsgevonden.

3.2 Samenvattend Verslag 2014

Conform art. 13 van verordening Vo 1698/2005 moet elke twee jaar een Samenvattend Verslag worden ingediend. Hierin wordt de voortgang van de uitvoering van het programma beschouwd in het licht van de plattelandsstrategie, onder andere aan de hand van de voorafgaande jaarverslagen. In dit rapport werden de conclusies over de achterblijvende voortgang uit de jaarverslagen, zowel financieel als qua output, herhaald. Het Samenvattend verslag is goedgekeurd op 30 januari 2015. De Commissie had geen vragen en opmerkingen over dit rapport.

3.3 Evaluatie tijdens de uitvoering

Evaluatie tijdens de uitvoering biedt sturingsmogelijkheden voor de Beheersautoriteit en het CvT. Uitgangspunt voor het systeem van monitoring en evaluatie van het POP2 vormt het Gemeenschappelijk Toezicht- en Evaluatiekader (GTEK), dat gezamenlijk door de Commissie en de lidstaten is opgesteld en vastgelegd in het EU-handboek Monitoring en Evaluatie.

Volgens verordening 1305/2013, artikel 67 ontwikkelt de lidstaat een monitoring en evaluatiesysteem voor de uitvoering van het plattelandsontwikkelingsprogramma 2014 – 2020:

- Article 67: Monitoring and evaluation system
In accordance with this Title, a common monitoring and evaluation system shall be drawn up in co-operation between the Commission and the Member States and shall be adopted by the Commission by means of implementing acts. Those implementing acts shall be adopted in accordance with the examination procedure referred to in Article 84.
- Article 68: Objectives
The monitoring and evaluation system shall aim to:
  - a) demonstrate the progress and achievements of rural development policy and assess the impact, effectiveness, efficiency and relevance of rural development policy interventions;
  - b) contribute to better targeted support for rural development;
  - c) support a common learning process related to monitoring and evaluation.

3.3.1 handboek Monitoring en Evaluatie 1.0

De werkgroep M&E heeft het handboek Monitoring en Evaluatie 1.0 opgesteld. Het handboek, vastgesteld op 1 december, is het maximaal haalbare resultaat van dit moment. Vooral omdat er op het terrein van monitoring en evaluatie nog veel ontwikkelingen gaande zijn. Zo moet de administratieve organisatie van POP3 nog worden opgesteld en komt de Europese Commissie regelmatig met nieuwe, bijgestelde documenten op het punt van monitoring en evaluatie. In de loop van de POP3-periode zal genoemd handboek worden aangepast/geactualiseerd.

3.3.2 Actualiseren indicatoren

In het handboek M&E is een dataset aan indicatoren voor POP3 opgenomen. Deze is in overleg met de provincies opgesteld. De dataset sluit goed aan bij door de commissie voorgeschreven indicatoren. Het indicatorplan is door RVO.nl volledig opgenomen in het verantwoordingsstelsel.

3.3.3 Expert Group on Monitoring & Evaluation (voorheen Evaluation Expert Committee)

Ook in de POP3-periode werkt de Commissie aan kennisuitwisseling en ondersteuning door instelling van een platform. Vanaf oktober 2014 is dat platform, de Expert Group on Monitoring and Evaluation the CAP, operationeel voor beide pijlers. Onveranderd is daarbij dat de Commissie de M&E van pijler 1 voor haar rekening neemt en dat lidstaten verantwoordelijk zijn voor de rapportages over pijler 2.

In 2015 hebben 3 bijeenkomsten van deze Expert Group plaatsgevonden. Richtlijnen voor het opstellen van het jaarlijkse voortgangsrapport POP3 (AIR) werden besproken. In het voorjaar van 2016 zijn deze richtlijnen vastgesteld. Ter voorbereiding van het uitgebreide jaarverslag in 2017, waarin ook het eerste evaluatie moment is opgenomen, is gesproken over het verzamelen van data voor de evaluatie van het programma. In 2016 wordt het gesprek hierover voortgezet.

Voor de evaluatie van het National Rural Networks (NRN's) worden door de commissie voorschriften opgesteld. De concept voorschriften zijn bediscussieerd en worden in 2016 verder uitgewerkt en vastgesteld.

Voor ondersteuning van de monitoring en evaluatie in de lidstaten heeft de commissie de "European Evaluation Helpdesk for Rural Development" opgericht. De helpdesk organiseert jaarlijks een workshop om de activiteiten voor monitoring en evaluatie te optimaliseren. Op 29 oktober is een gezamenlijk bijeenkomst met de Vlaamse collega's geweest, met als thema monitoring en evaluatie LEADER. In 2015 krijgt dit in Nederland een vervolg. Dan wordt een workshop met de Nederlandse LEADER-groepen over dit thema georganiseerd.

3.4 Ex-post evaluatie POP2

Volgens verordening 1698/2005 was indiening van de Ex post evaluatie voor POP2 gepland voor 31 december 2015. De EC heeft echter besloten om indiening van het ex post rapport uit te stellen tot 31 december 2016. De snelle opvolging van rapporten (Samenvattend Verslag, Jaarverslag over de uitvoering en ex ante evaluatie) met deels overlappende intenties en inhoud, zou namelijk afbreuk doen aan de waarde hiervan. Bovendien zouden nog niet alle resultaten van de gehele periode (definitieve afsluiting POP2 is 31 december 2015) meegewogen kunnen worden in het rapport over de ex-post evaluatie.

In 2015 is de openbare aanbestedingsprocedure doorlopen voor de selectie van de onafhankelijke evaluator. Er waren drie inschrijvers, waaruit het onderzoeksbureau ECORYS is geselecteerd. De evaluatie werkzaamheden zijn begin 2016 gestart.

4. Network Support Unit en communicatie

In dit hoofdstuk worden de activiteiten van de Network Support Unit van het Netwerk Platteland in 2015 en de communicatie-activiteiten van het gehele Regiebureau POP beschreven.

4.1 De Network Support Unit

In 2015 is de nieuwe gangmaker van het Netwerk Platteland voor de POP3 periode van start gegaan. Deze zogenaamde Network Support Unit (NSU) is onderdeel geworden van het Regiebureau POP. In de POP2 periode was deze functie uitbesteed aan een consortium van vier samenwerkende particuliere organisaties. Door de vorige NSU is een overgangsrapport gemaakt, waarin de netwerkprestaties onder POP 2 zijn beschreven en verantwoord.

De aanleiding voor de NSU en het belang van een Nationaal Netwerk Platteland in Nederland ligt in Europa. De nationale plattelandsnetwerken in de Europese Unie zijn namelijk een belangrijk steunpunt bij de uitvoering en de realisering van de doelen van het Europees plattelandsbeleid. De Europese Unie heeft in zijn verordeningen de doelen en taken van de netwerken opgenomen waaraan iedere lidstaat moet voldoen. De NSU wordt voor de helft gefinancierd door de Europese Unie en voor de andere helft door het Rijk en de provincies.

Een belangrijke functie van het werk van de NSU is de bijdrage aan de verwezenlijking van de doelen van het plattelandsontwikkelingsbeleid. En dat kan alleen als het netwerk open is, plaats biedt aan iedereen die zich interesseert voor het platteland, voor iedereen die er woont, werkt of verblijft. De NSU faciliteert het Netwerk Platteland met informatie, inspiratie en inhoudelijke en financiële steun.

Per 1 april 2015 was de NSU voltallig en is het team van start gegaan. De eerste maanden zijn al diverse zaken uitgevoerd, maar stond vooral in het teken van inwerken en het bepalen van de gezamenlijk koers. Ten behoeve hiervan is de Netwerkstrategie POP3 opgesteld. In de vergadering van het CvT van 24 juni 2015 is hiermee ingestemd.

Door de leden van de NSU zijn in 2015 circa 30 bijeenkomsten bezocht. In deze bijeenkomsten is kennis opgedaan, het netwerk uitgebreid en is informatie gegeven over POP3 en het Netwerk Platteland. Van verschillende bijeenkomsten is verslag gedaan op de website van Netwerk Platteland.

In 2015 is gestart met de voorbereidingen voor het Amsterdam Rural Forum op 11 en 12 mei 2016. Er is vooral gewerkt aan het concept van de bijeenkomst, waarbij cultuur en kunst een vliegwiel kunnen betekenen bij plattelandsontwikkeling.

4.2 Communicatie

Communiceren is een belangrijke activiteit van het Regiebureau POP. Er is ook geen goed onderscheid te maken tussen de communicatie van het programmateam en van de NSU. Door hun verschillende focus en kennis versterken ze elkaar hierin.

In de vergadering van het CvT van 24 juni 2015 is ingestemd met de Communicatiestrategie van het POP3. Deze strategie betreft de algehele communicatie over het POP3 en omvat de processen, methoden en media die nodig zijn om invloed uit te oefenen op het bereiken van en informeren over een optimaal resultaat van het POP3 programma voor alle partijen. Het

opstellen van de strategie maakte deel uit van het implementatietraject POP3. De strategie is tot stand gekomen met medewerking van de provincies, EZ en het Regiebureau POP.

Op basis van de Communicatiestrategie is in 2015 een Communicatieplan opgesteld. In dit plan zijn de werkzaamheden op het gebied van communicatie van het gehele Regiebureau POP beschreven. Het communicatieplan is richtinggevend voor de bouw van de website en de andere communicatie-activiteiten.

4.3 Websites

4.3.1 Website Regiebureau POP

Op de website voor het Regiebureau is de informatie met betrekking tot POP2 en POP3 up-to-date gehouden. Omdat het POP2 in de afrondende fase zit, wordt met name gecommuniceerd over de resultaten hiervan en de programmawijzigingen. Het programmadocument van POP3 is op de website van het Regiebureau POP geplaatst. Ook is op de website een afgeschermd ruimte gecreëerd waar door provincies documenten geplaatst en geraadpleegd kunnen worden.

4.3.2 Website Netwerk Platteland

In 2015 is de website van het Netwerk Platteland overgegaan naar het Regiebureau en zijn de activiteiten van de "oude" Network Support Unit beëindigd. De NSU heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer en het plaatsen van content overgenomen. Na het ontwikkelen van een strategie zijn steeds meer "eigen" berichten geplaatst.

De website van het Netwerk Platteland heeft 1575 unieke bezoekers per maand. Eind 2015 waren 2579 personen geabonneerd op de Nieuwsbrief. Ook via Twitter, Facebook en LinkedIn zijn berichten naar het Netwerk Platteland gestuurd en is interessante informatie gedeeld.

4.3.3 Opdracht vernieuwen beide websites

In 2015 is besloten om zowel de website van het Regiebureau POP als van het Netwerk Platteland te vernieuwen. Ten behoeve van de aanbesteding is een Web Design Brief gemaakt, waarin de uitgangspunten van de vernieuwing zijn geformuleerd. Daarna is een aanbestedingsprocedure gestart, waarbij vier bureaus uitgenodigd zijn om offertes in te dienen. Uiteindelijk is het bureau Imagro geselecteerd om de beide websites te ontwerpen en te bouwen. In het voorjaar van 2016 worden beide vernieuwde websites operationeel.

4.4 Algemene bijeenkomsten en activiteiten

In het kader van het programmamanagement (hoofdstuk 2), EIP-Agri en Leader (paragrafen 4.6 en 4.7) zijn diverse activiteiten uitgevoerd die in de betreffende paragrafen zijn vermeld. In deze paragraaf worden de door het Regiebureau POP georganiseerde bijeenkomsten en activiteiten vermeld die meer algemeen van aard zijn.

4.4.1 Startbijeenkomst POP3

Op 30 april is in het Spoorwegmuseum in Utrecht de start van het POP3 gemarkeerd met een startbijeenkomst voor betrokkenen. In totaal waren 150 personen aanwezig, die een programma met plenaire inleidingen en diverse workshops (van de programmaonderdelen POP3) kregen voorgeschoteld. Uit de positieve reacties van de deelnemers viel op te maken dat de bijeenkomst aan de behoeften van de deelnemers heeft voldaan.

4.4.2 Europa Kijkdagen

De permanente vertegenwoordiging van de Europese Commissie in Den Haag organiseert samen met EZ en de managementautoriteiten van de verschillende Europese fondsen jaarlijks de Europa Kijkdagen. Hier is ook het ELFPO bij betrokken. Op deze kijkdagen kan iedereen Europese projecten bezoeken. Doel van de kijkdagen is om te laten zien wat er met het Europese subsidiegeld gebeurt en om een beeld te geven van de resultaten en effecten, die daarmee worden bereikt. Op de website "Europa om de hoek" staat informatie over de Kijkdagen en de deelnemende projecten. Deze website is in 2015 door een paar duizend unieke bezoekers geraadpleegd.

In 2015 is gekozen voor zogenaamde boegbeeldprojecten. De vrijloopstal Plus in het Brabantse Bladel was het boegbeeldproject voor het plattelandsontwikkelingsprogramma. Van dit project is promotiefilmje gemaakt en de vrijloopstal was te bezichtigen tijdens de Europa Kijkdagen. Ook kon een bezoek worden gebracht aan de molen van Vrieze's Erfgoed en aan het heringerichte natuurgebied Oostvaardersveld.

Uit de evaluatie van de Europa Kijkdagen komt naar voren dat het aantal bezoekers van de POP-projecten wisselend was. Bij verscheidene projecten is sprake geweest van aandacht in lokale en/of regionale pers. Deze projecten zijn redelijk tot goed bezocht. Het aantal projecten dat meedeed aan de Europa Kijkdagen was minder dan de voorgaande jaren. Dit kwam omdat 2015 een 'tussenjaar' was tussen de afronding van het POP2 programma en de opstart van het POP3 programma. Afsproken is om in 2016 meer aandacht aan de communicatie te besteden om de bezoekersaantallen te vergroten. Daarnaast is het de bedoeling om meer te gaan inzetten op het bereiken van geïnteresseerden via social media, want ondanks de teruglopende bezoekersaantallen blijken steeds meer mensen wel verschillende vormen van social media (Facebook, Twitter e.d.) te raadplegen.

4.4.3 Ruralab

Samen met het European Network for Rural Development (ENRD) is een pilot uitgevoerd voor het concept Ruralab. De bedoeling hiervan is om met een divers samengestelde groep van kenners van het Netwerk Platteland actuele onderwerpen te bespreken en uit te werken. De bijeenkomst in Nederland op 29 april was gericht op het maken van "een agenda" voor het platteland en de waarde van de zogenaamde Rural Connector. Dit laatste is een digitaal systeem die trending topics op het internet kan opsporen. De pilot van het Ruralab heeft verschillende aanbevelingen voor verbetering opgeleverd.

4.4.4 Excursies

Op 24 en 25 juni is een excursie georganiseerd voor de NL-aanspreekpunten van het Servicepoint EIP-Agri en de ENRD. Verschillende landbouwbedrijven en projecten in Gelderland en Overijssel zijn bezocht. Hiermee heeft het Regiebureau POP een goed beeld kunnen geven van plattelandsontwikkeling in Nederland.

Op 23 en 24 september heeft het Regiebureau POP een excursie georganiseerd voor de EU-Landendesk. Op 23 september werd een bezoek gebracht aan de proef- en praktijkboerderij van de Universiteit Wageningen (WUR) in de Hoeksche Waard en werd gesproken met boeren die verenigd zijn in HWodKa (Hoeksche Waard op de Kaart). Na een overnachting in Rotterdam, waar nog een bezoek aan de Markthal werd gebracht, werden verschillende agrarische bedrijven in Midden-Delfland bezocht. Tijdens dit bezoek stond de relatie tussen stad en platteland centraal en werd het belang van Cittaslow voor deze gemeente uiteen gezet.

4.5 Europese bijeenkomsten

In paragraaf 2.4 zijn de “vaste” EU-overlegorganen benoemd, waaraan door het Regiebureau POP is deelgenomen. In deze paragraaf worden de overige bijeenkomsten beschreven waaraan door het Netwerkteam is deelgenomen. Van deze bijeenkomsten zijn de verslagen, presentaties en waarnemingen teruggekoppeld aan de Nederlandse achterban en zijn berichten op de website van het Netwerk Platteland geplaatst.

Op 2 en 3 september hebben twee medewerkers van de NSU een bezoek gebracht aan de Schotse NSU. Er is informatie uitgewisseld over de werkwijzen van de beide netwerken, maar vooral over hun ervaringen met het opzetten van een nieuwe website. Deze informatie is gebruikt bij het vernieuwen van de website Netwerk Platteland.

Op 28 en 29 oktober is deelgenomen aan een seminar over innovatie en samenwerking met betrekking tot de Biobased Economy.

Van 5 tot 7 november is deelgenomen aan de bijeenkomst van het Europees Plattelands Parlement in Schärding, Oostenrijk. In een bijeenkomst van 240 deelnemers uit 40 Europese landen is een manifest voor het Platteland vastgesteld. Het manifest is gebaseerd op rapportages uit de deelnemende landen. De rapportage uit Nederland is onder verantwoordelijkheid van de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen tot stand gekomen. Het manifest roept op tot volledige erkenning van het recht van rurale gemeenschappen op een gelijke kwaliteit van bestaan als de stedelijke bevolking en op volledige deelname in politieke besluitvormingsprocessen. Het manifest bepleit acties op 30 sleutelonderwerpen en richt zich voor veel onderwerpen tot het beleid van de Europese Unie.

Op 4 en 5 december is samen met Nederlandse agrariërs en kennisinstellingen deelgenomen aan een bijeenkomst over het Agrarische Kennis en Innovatie Systeem (AKIS). In Dublin hebben de lidstaten onder leiding van DG Agri en commissaris Hogan inzichten gedeeld over wensen om het systeem voor de lidstaten effectiever te maken. Hierbij gaat het over de interactie tussen primaire producenten, universiteiten, hogescholen, innovatiecentra en adviseurs. Centraal stond de vraag hoe de nationale plattelandsnetwerken de interactie kunnen faciliteren. In Nederland zijn ook de provincies, loketten van de topsectoren en ontwikkelingsmaatschappijen belangrijke spelers.

4.6 EIP-Agri/Innovatie in de landbouw

Het Europees Innovatie Partnerschap in de landbouw (EIP-agri) is een nieuw initiatief van de Europese Commissie, dat erop gericht is innovaties van agrarische ondernemers meer kans te geven. Dat wordt gedaan door agrariërs te verbinden met kennis en ervaring die deze ondernemers niet zelf kunnen mobiliseren. In POP3 is daartoe een budget opgenomen voor operationele groepen die een innovatie willen starten of verder willen brengen. De mogelijkheden om met POP-maatregelen innovaties te stimuleren gaan verder dan alleen EIP-Agri. Het betreft ook samenwerken in innovatie met bestaande of andere groepen, kennisoverdracht en voorlichting, investeren in innovatie en garantstelling marktintroductie innovaties.

In Brussel heeft de Europese Commissie een Servicepoint EIP-AGRI ingericht, dat borg staat voor continuïteit en kwaliteit inzake communicatie, deling van nieuwe kennis uit de operationele groepen, netwerkvorming en praktisch advies. Daarnaast biedt het Servicepoint resultaten van deskresearch en uitwisseling tussen experts rond zogenaamde Focusgroepen. Deze groepen produceren in korte tijd inzicht in de stand van zaken rond en thema en

aanbevelingen voor de aanpak van vraagstukken. Bij het Servicepoint staan een 15-tal deskundigen klaar voor vragen vanuit de Plattelandsnetwerken. Hiermee onderhoudt het Netwerkteam regelmatig contact, ook in de vorm van uitwisseling van berichtgeving op de websites en de social media.

Op 6 mei hebben de EIP-Agri coördinatoren van de NSU een bezoek gebracht aan Brussel. Hier is gesproken met een EU-parlementariër, medewerkers van het Servicepoint EIP-Agri, een vertegenwoordiger van LTO in Brussel en medewerkers van het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel.

Door de NSU zijn in 2015 voor de provincies verschillende bijeenkomsten georganiseerd op het gebied van innovatie in de landbouw. Zowel op provinciaal niveau als landelijk. Deze hebben geleid tot inzichten en afspraken over openstellingen, selectiecriteria en wijze van beoordeling van innovatieve projecten. Het doel hiervan is het ondersteunen van de provincies bij de openstellingen voor de maatregelen "innovatie in de landbouw" en om te komen meer uniformiteit in de uitvoering.

Op 5 november is een voorlichtingsbijeenkomst over innovatie in de landbouw gehouden voor adviseurs en innovatiemakelaars. Deze kunnen een rol spelen bij de ondersteuning van initiatiefnemers. Hierdoor komen meer en betere innovatieprojecten tot stand. Er waren circa 40 personen aanwezig. De gegeven informatie en de mogelijkheden voor kennisuitwisseling en netwerken werd gewaardeerd.

Met circa 50 personen die een rol hebben bij landbouwinnovatie zijn in 2015 gesprekken gevoerd. Dit betrof onder andere Ontwikkelingsmaatschappijen, Topsectoren, Kamer van Koophandel, initiatiefnemers en adviseurs. Veel personen waren op zoek naar informatie over de innovatiemaatregelen in het POP3. Het doel van de gesprekken was: informeren over maatregelen en werkwijze POP3, adviseren van potentiële initiatiefnemers over hun plannen en uitbreiden van het netwerk. Door de contacten is het beeld van de belangrijke thema's op het gebied van innovatie in de landbouw aangescherpt.

In verschillende andere EU-bijeenkomsten is informatie opgedaan en inbreng geleverd:

- In de ENRD Subgroup Innovation is bepaald aan welke innovatiethema's op Europees niveau komend jaar meer aandacht wordt besteed in de vorm van focusgroepen, workshops en seminars.
- Een conferentie was gewijd aan de voorbereiding van voorstellen voor Multi-Actor netwerken. Dit zijn projecten waarbij een innovatiethema met vele spelers en in meerdere lidstaten tegelijk wordt gewerkt. De Multi-Actor netwerken en de Thematische netwerken vormen een "luik" van Horizon 2020, het Europees steunprogramma voor Kennis & Innovatie. Dit luik is bedoeld om praktijkkennis op Europees niveau te verbinden en te verdiepen. Een NSU-medewerker participeert in opdracht van de detacherende provincie tevens in de Nederlandse Horizon 2020 Klankbordgroepen en in SCAR-AKIS.
- Voor de internationale contacten zijn netwerken als European Regions for Innovation in Agriculture, Food & Forestry (ERIAFF) en Peri Urban Regions Platform Europe (PURPLE) van belang. Van hieruit is het mogelijk Operationele Groepen van EIP-Agri te verbinden met de Europese Multi-Actor of Thematische netwerken. Beide netwerken zijn geïnitieerd vanuit de participerende Europese regio's zelf en opereren onafhankelijk van Europese subsidies. De netwerken worden door de Europese Commissie gewaardeerd en actief betrokken bij consultaties. PURPLE omvat een 20-tal regio's, waaronder de Randstad en Limburg. Van ERIAFF zijn ca. 60 regio's lid, waaronder Zuid-Holland, Flevoland, Noord-Holland, Limburg en Drenthe.

Veder zijn verschillende malen leden van de achterban uitgenodigd om deel te nemen aan EIP-focusgroepen, workshops en seminars

4.7 LEADER

Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie (LEADER) is langzamerhand ingeburgerd in de Nederlandse plattelandspraktijk. Het heeft levende en actieve netwerken opgeleverd. Lange ervaring, herkenbaarheid van de trekkers en het bottom-up principe van de regeling hebben daaraan bijgedragen. Het is een uitdaging om de zelfwerkzaamheid en het enthousiasme van deze netwerken te behouden. LEADER in POP2 is in 2015 afgerond. In februari bijvoorbeeld heeft de provincie Overijssel een slotbijeenkomst georganiseerd voor de 6 LEADER-groepen in die provincie.

Een groot deel van 2015 stond in het teken van de goedkeuring van de Lokale Ontwikkelingsstrategieën (LOS'sen) voor POP3. De Landelijke Selectiecomité heeft in deze periode de ingediende plannen beoordeeld. In oktober is bekend gemaakt dat alle ingediende LOS'sen positief beoordeeld waren en dat na de formele goedkeuring door de provincies de LEADER-groepen van start konden gaan.

Het Netwerk Platteland was vertegenwoordigd op de ENRD-bijeenkomst in Milaan op 24 en 25 september. Diverse tools voor het verbeteren van de betrokkenheid van stakeholders in LEADER zijn daar gepresenteerd. Een aantal daarvan is later in Nederland ook in praktijk gebracht. Dit betreft o.a. het schrijven van een handleiding en het organiseren van trainingen en bijeenkomsten.

Op 25 november is een landelijke startbijeenkomst georganiseerd voor LEADER in POP3. Ongeveer 120 deelnemers waren hierbij aanwezig om getuige te zijn van de landelijke aftrap van de nieuwe programmaperiode voor LEADER. De bijeenkomst is goed beoordeeld door de deelnemers en er was veel animo om een nieuwe landelijke bijeenkomst te gaan organiseren zodra alle 20 LEADER-groepen daadwerkelijk operationeel zijn. Verder zijn op de startbijeenkomst de behoeften gepeild van de deelnemers voor deelname aan workshops.

5. Organisatie

5.1 Personeel en formatie

Het Regiebureau POP heeft als programmaorganisatie geen eigen ambtelijke formatie, maar werkt met detacheringen vanuit EZ en de provincies. In bijlage 2 is een overzicht van de medewerkers van het Regiebureau POP in 2015 opgenomen.

De Staatssecretaris van EZ en de provincies hebben in 2014 besloten de taken op het gebied van het Nederlandse Netwerk Platteland en het EIP-Agri onder te brengen bij het Regiebureau POP.

5.2 Bedrijfsvoering

Het Regiebureau POP wordt op financieel-administratief gebied ondersteund door het Financieel Diensten Centrum (FDC) en op personeelsgebied door het Personeels Service Center (PSC) van EZ.

5.3 Facilitair

Het Regiebureau POP huurt per 1 juli 2013 kantoorruimte van het Openbaar Ministerie. Met de huisvesting samenhangende faciliteiten worden afgenomen van de Belastingdienst.

Het Regiebureau POP maakt gebruik van de technische infrastructuur van EZ en wordt op ICT-gebied ondersteund door de Dienst ICT Uitvoering (DICTU).

5.4 Financieel

De uitgaven van het Regiebureau POP zijn binnen de beschikbare financiële kaders, i.c. de begroting, gebleven.

Bijlage 1: Samenstelling Comité van Toezicht POP NL in 2015

De vertegenwoordiging namens de staatssecretaris van Economische Zaken:

- De heer A. H. Gierveld, directeur directie ELVV (voorzitter)
- Mevrouw E.G.M. Veldhuis, directie ELVV, namens de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken (voorzitter)
- De heer M.M. van der Burg, Ministerie van Economische zaken, Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO.nl)

De vertegenwoordiging van de provincies:

- De heer G.M. Bierman, provincie Noord-Holland, namens landsdeel West
- Mevrouw A. Hijlkema, provincie Fryslân, namens landsdeel Noord
- De heer T.J.D. Mulder, provincie Limburg, namens landsdeel Zuid
- De heer Thijssen, provincie Gelderland, namens landsdeel Oost

De raadgevende leden:

- De heer A.J. Vermuë, namens de Unie van Waterschappen
- De heer G.C. van 't Klooster, Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO), namens de landbouworganisaties
- Mevrouw K.I.M. Haanraads, Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, namens de sociaal- en economische partners
- Mevrouw H.B. Scheeringa, namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- De heer W.J. Kooy, Stichting Collectief Agrarisch Natuurbeheer, namens de natuur- en milieuorganisaties
- Mevrouw S. Osaer, namens de Europese Commissie

Het secretariaat:

- De heer J.A.W.H.M. Zwetsloot, secretaris, directeur Regiebureau POP
- Mevrouw A.M.P. Nap, adjunct secretaris, senior stafmedewerker Regiebureau POP

Bijlage 2: Personeel Regiebureau POP in 2015

Directeur:

- De heer ir. J.A.W.H.M. Zwetsloot

Staf Programmteam

- Mevrouw M.W.M. Bont, medewerker communicatie/webmaster
- Mevrouw ing. D.N. Crielaard, stafmedewerker
- Mevrouw mr. E.M.J. van Gelderen, senior stafmedewerker
- Mevrouw mr. drs. A.M.P. Nap, senior stafmedewerker
- De heer F. Schenk, senior stafmedewerker
- Mevrouw W.L.M. Verviers-Rigter, senior stafmedewerker
- De heer ing. A. Vorstenburg, senior stafmedewerker
- De heer ir. A. IJlst, manager Programmteam, plv. directeur

Staf Netwerk Support Unit:

- De heer ir. C.W. Anker, nationaal coördinator EIP-Agri
- Mevrouw M.W.M. Bont, medewerker communicatie/webmaster
- Mevrouw A.M.P.A. Canjels, nationaal coördinator EIP-Agri
- De heer drs. J. Hartholt, Inspirator Netwerk Platteland, manager NSU
- De heer ing. F. van de Ven MSc, senior stafmedewerker
- Mevrouw ir. B.G.A. Vrieling, senior stafmedewerker

Office management:

- Mevrouw S. Prijs
- Mevrouw M.Vergeer-Abeleven